

TEDENSKA PRILOGA

PRIMORSKEGA DNEVNICA

Trst, 23. nov. 1950

Št. 44 - Leto II.

VSEBINA:

**GOVOR MIROSLAVA KRLEŽE NA PLENUMU NACIONAL-
NEGA KOMITEJA JUGOSLAVIJE ZA OBRAMBO MIRU**

- 1. POLITIKA JUGOSLAVIJE**
je politika miru in mirne izgradnje socializma

AKTUALNI PROBLEMI V DOLINI NILA

- 2. EGIPTSKO-BRITANSKI SPOR**

- 3. LAKE SUCCESS
IN DALJNI VZHOD**

POLITIKA JUGOSLAVIJE

je politika miru in mirne izgradnje socializma

Tovariši, na našo državo je obrnjena pozornost vsega sveta. Po udarcu tako slepe in strastne mrznje, kakor morda še ni nikdar v naši preteklosti, se naša država, naše ljudstvo, ves naš narod bavi z vsakodnevnim delom s takim mirom, da se je nekomu od zapadnoevropskih obiskovalcev zdelo, da to ni navaden mir, ampak da se predajajo brezbriznosti vzhodnjakega fatalizma, kot se je izrazil.

Točna je opazka, da se kljub tej gonji, ki nam v imenu socializma in internacionale preti z vislicami in topovi, obnašamo zares mirno in mislim, da ni pretirano, če trdimo, dostojanstveno.

To naše vzvišeno ponasanje, ta naša moralno intelektualna vrlina proti elementarnemu hudourniku mrznje in groženj, kljub viharju, ki žvižga okoli naše ladje (da uporabim Leninovo besedo «čudežno odvratno»), ta naša dostojanstvena vzvišenost nima v sebi nič fatalističnega. To ni fatalizem, to je pridobljena samozavest z našimi zgodovinskimi izkustvi, ko so nam skozi stoletja pretili z vislicami in topovi in da so naši brezštevilni kroniki izginili v požaru in dimu zgodovine, a naš narod kljub vsemu danes gradi svoj lastni socializem.

Stalinova Rusija nam preti z vojno v imenu mednarodne, boljševiške solidarnosti, v imenu vojnega bloka z nekoliko desetih milijonov pusk. Tej naši mali državi, ki se je pravkar rešila zgodovinskega brodoloma, pretijo oni z umorom in to z najodvratnejšim, zakonitim umorom, na temelju falzificirane politične smrtne obsodbe. Kakor je pravilno omenil tov. Kardelj v Lake Successu, nam zvočniki te propagande političnega umora grozijo stiriindvajset ur dnevno, da smo «baluardo strategico», orožarna imperializma, da smo atlantsko vojno oporišče največjega stila, da smo — z eno besedo — plačani netilci finančnih hujšakcev tretje svetovne vojne.

Mi vemo, po svoji zdravi zavesti — po liniji vsakodnevni izkušnji na temelju spoznanja svoje preteklosti in sedanje stvarnosti, da to ni res.

Ni res, da ta naša država pripravlja vojno.

Na cestah, ki vežejo Donavo s Solunom in Alpe z Benetkami, na teh naših cestah, po katerih so skozi stoletja gazila tuja kopita na potu v Carigrad in na Jadran (tudi obratno), ta zemlja, čez katero so šle gotovo vse evropske vojske v zadnjih devetih stoletjih, je bila vedno zrtev vojne, toda nikoli netilka ali napadalka tujih meja.

Gospodom stokholmskim in moskovskim pacifistom, ki so sedaj zbrani v Varšavi, da bi tam odigrali svojo zares odvratno in že dolgočasno gramofonsko ploščo o tem, kako Tito osebno kot mednarodni agent provokater pripravlja tretjo imperialistično vojno, moramo tu s tega mesta povedati, da zavestno ne govore resnico, skratka, da lažejo.

Mi smo materialisti in vsi dobro znamo, da vojne ne padajo z neba kot angeli v Apokalipsi. Vojne so solidni zemeljski pojavi in jih je treba zato po človeško tolmačiti. Kadar se govori o morebitni tretji svetovni vojni, je ni mogoče posebej obravnavati, kakor da ne bi bila ta vojna organsko povezana z drugo svetovno vojno, prav tako kakor se tudi druge svetovne vojne ne more označiti brez prve. Vse tri vojne so torej povezane vodoravno in navpično, politično, gospodarsko in zaradi tega tudi miselno v sklopu gospodarskih in moralno-intelektualnih vprašanj.

Govoriti torej o Titu, da je prav on sam, osebno, agent provokater tretje svetovne vojne, je zelo naivno, da ne rečem neinteligentno v marksističnih glavah pa celo nedostojno.

Nismo mi poklicani, da prerokujemo o morebitni katastrofi. Kar bi se moglo o tem reči, bi bila samo parafraza znanega Engelsovega uvoda k brošuri Sigismunda Borgheima: «Zur Erinnerung fuer die deutschen Mordspatrioten 1806-1807». (nemskim rodoljubnim morilcem v spomin).

Engels nam 1887 leta, t.j. sedemindvajset let pred prvo svetovno vojno prerokuje mednarodne katastrofe iz 1914-1918 z besedami: «Bila bi to svetovna vojna neslutnih razmer in sil. Osem do deset milijonov vojakov se bo klalo med seboj ter bodo uničili in oropali vso Evropo, kot je še niso nikoli opustošili niti roji svetopisemskih kobilit. Opustošenje bo podobno onemu iz tridesetletne vojne, le da bo izvršen v času od treh do starih let, razširilo se bo preko evropske celine, lakota, epidemije, splošna poptrost vojsk in ljudskih množic, povzročene zaradi groznega pomanjkanja in trpljenja množic, brezupen metez evropskega umetnega mehanizma v trgovini, industriji in bančinstvu in bo vse popolnoma propadlo. Zlom starih držav in zlom starinske državnotvorne rutinirane modrosti, zlom, ki bo tako usoden, da se bodo kroge valjale po pločnikih in ne bo nobenega, ki bi jih hotel dvigniti; nemogoče je predvidevati, kako se bo to zgodilo

in kdo bo zmagovalc v tej borbi. Samo en rezultat je absolutno gotov. Popoln propad množic in armade ter ustvaritev pogojev za končno zmago delavskega razreda.

Na temelju izkustva iz druge svetovne vojne vemo, da so se variante tega Engelsovega prerokovanja uresničile v dveh dimenzijah: namesto 2 do 3 let je druga svetovna vojna trajala celih šest let, namesto 10 milijonov vojakov pa se je klalo 20 do 30 milijonov. Bankrot evropskega mehanizma trgovine in industrije ter kredita je bil prav tako dvakrat večji od onega iz leta 1918. Splošna propadenost in resignacija množic in armad v drugi svetovni vojni je bila dvakrat intenzivnejša kot ona ob koncu 1918 leta. Pomnožimo te številke na 10 do 20 let trajajoče vojne, povečajmo število na 40 ali 60 milijonov vojakov, povečajmo pojem evropskega ekonomskega bankrota na medkontinentalne razmere — to bi bila ena od variant za prognozo tretje svetovne vojne, za katero pa je danes (po Engelsu) «absolutno nemogoče predvidevati, kako bi se to končalo...».

Edini rezultat iz katastrofe prve svetovne vojne 1914-1918, za katerega je Engels predpostavil, da je «absolutno gotov», je «ustvarjanje pogojev za končno zmago delavskega razreda» in ta edini rezultat je postavil Lenin na ruskem sektorju z oktobrsko revolucijo.

Edini socialistični rezultat v katastrofi druge svetovne vojne na našem terenu je bila Titova revolucija, to je bila revolucija, ki jo je ustvarila KPJ in katero mi vsi danes pretvarjamo v konstruktivno, socialistično arhitektonsko delo zgodovinskega pomena. In kadar nam danes govorijo, da smo hujskači nove svetovne vojne na račun imperialistov in kadar nam grozijo z vojno, smrtjo in vislicami samo zato, ker gradimo svoj lastni socializem, kadar naše revolucionarne napore psujejo kot fašizem in oligarhijo, vemo, da to ni res. Isti ljudje, ki so nekoč peli ode Titovemu konju, govorijo danes o konjentu, da je spijon, imperialistični agent in morilec.

Prerokovati o tretji svetovni vojni je «absolutno nemogoče», in je prav tako absolutno gotovo in absolutno logično, da se na lažeh in ubojih ne ustvarjajo pogoji za zmago delavskega razreda na mednarodnem polju.

Ako je verjetno, da bi tretja svetovna vojna uničila vsa sredstva ne samo evropske, temveč tudi mednarodne proizvodnje in, čeprav je verjetno, da taka katastrofa lahko izsili splošni bankrot ne samo produkcije, temveč tudi intelektualne superstrukture, ni tako verjetno, da bi metode nemoralnega, brezidejnega in kriminalnega terorja, kakršnega uporabljajo danes proti naši državi, lahko premagale oni kaos, ki ponovno preti vsej civilizaciji. Kajti kar se danes govori o nas, o Titu, o politbiroju naše Partije, o naši državi s strani partij in držav pod ruskim nadzorstvom, so razbojniške in nesocialistične metode. To je brezidejno nasilje in nesocializem.

V otvoritveni poslanici Prvi internacionali je Marx v uprašanju zunanje politike priporočal narodom moralno direktivo, t.j. Marx pravi, da bi bilo najbolje, če bi se narodi ravnali po načelu, da razglasijo enostavne zakone

morale in pravičnosti, kakršni se uporabljajo v odnosih posameznikov, ki bi prav tako bili osnovni zakoni v mednarodnih odnosih.

Vsa naša politika z vsemi svojimi zunanji in notranji elementi sloni na teh Marxovih načelih in mi se kot država nikoli nismo pregrešili v tej enostavni moralni direktivi, da narodi, veliki ali majhni, morajo vladati na mednarodnem polju kot posamezniki, da govorijo resnico, da ne ogrožajo drugim svobodo in obstoj in da ne grozijo drugim z nasiljem, terorjem, vojnami in vislicami. Naša krvava zgodovina dokazuje, da smo se skozi stoletja ravnali po teh načelih. In ves svet ve, da se tudi danes po tem ravnamo.

Gospodom v Varšavi je treba povedati, da jim to sporočamo iz dežele, po katerih so več kot tridesetkrat v zgodovini uničevale in klale legije neštevilnih napadalcev od Siska do Soluna, od Ljubljane pa do Zadra in Beograda. Govorimo tem miroljubnim gospodom, ki nam pretijo s ponovnim vojnim uničenjem, z mesta, ki je bilo pred več kakor dvestopetdesetimi leti Dar — Ul — Džihad, glavni otomanski vojni stan, in katero je bilo uničeno do temeljev leta 1521, 1689, 1712, 1780, 1914 in 1941 in da niti eden teh slavnih osvajačev ni preživel svojega triumfa! Sporočamo temu kongresu miru, na katerem govorijo o naši smrti, sporočamo v imenu socialistične države, ki nima nobenega razloga, da se vojskuje (ker si je z lastno in krvavo in hudo borbo zagotovila vse glavne pogoje, da se reši svoje zaostalosti in siromastva kot izid šestletne vojne), da je njihova parola o naših vojnih pripravah mednarodno potrjena laž.

Politika naše države, to je politika tov. Tita, Centralnega komiteja KP Jugoslavije, t.j. politika miru in mirne socialistične izgradnje, nam je edini porok za naš obstoj. Po globokem zakonu naše pravične življenjskosti, po kateri smo preživeli Carigrad in Rim, Vatikan in Lateran, Benetke in Aachen Dunaj in Budimpešto, po tragični izkušnji naše preteklosti, stojimo danes mirni pred zgodovino, ker verujemo s Titom v zmago razuma, resnice in mira.

V zgodovini je bilo več takih vojn, ki so igrale vlogo «zgodovinskih lokomotiv napredka» in izven dvoma je, da nam tudi ta moskovska vojna grozi z uničenjem z «lokomotivo smrti». Da je ta lokomotiva rakošijske in anapaukerovske karikature socializma, da je ta lokomotiva, ki prinaša Rajkovim narodom vešala kot simbol svobode, to je danes jasno vsem socialistom v svetu, katere obtožujejo titizma. Ta vojna zanika vsa socialistična načela logike in morale ter je poleg tega danes nevarnost za evropsko socialistično civilizacijo. Mirovna politika naše države, ki jo danes zastopa naša delegacija pred Združenimi narodi, je politika, da se nevarnost zmanjša na najmanjši realni obseg, ki je danes v teh razmerah edino uresničljiv. To politiko miru, ki jo danes vodi maršal Tito, CK KPJ in minister Kardelj v Lake Successu, pozdravljamo z najglobljimi miroljubnimi čustvi, ker upamo, da bo kljub vsem naporom reakcije zmagal zdrav razum, v našo korist in v korist bodočih pokolenj vsega človeštva.

AKTUALNI PROBLEMI V DOLINI NILA

EGIPTSKO-BRITANSKI SPOR

Med Egiptom in Veliko Britanijo je spor, ki ima svoje osnove v tem, da si Egipčani želijo, da bi britanske čete popolnoma zapustile Egipt, to se pravi področje Sueškega prekopa. Menijo, da to ni potrebno in škodljivo za varnost tega prometnega in strateško važnega področja. Egipčani si poleg tega želijo, da se Egipt in Sudan združita pod njihovo upravo. Angleži pa bi radi še nadalje ostali v Sudanu in da bi Sudan ostal pod britansko-egipčansko skupno upravo.

Spor o Suez ima veliko zgodovino. V zvezi je s težkim razvojem egiptovske neodvisnosti. Egipt je ena izmed najstarejših držav, ki jih pozna zgodovina. V stoletjih po propadu stare egipčanske države je bil pod perzijsko oblastjo, pod Aleksandrom Velikim, pod Rimljani, Bizantinci, Arabci in Turki. 1798 leta si je Napoleon osvojil Egipt, toda 1801 leta so si ga Turki ponovno prilastili. V začetku 19. stoletja je postal avtonomni pašaluk. 1882 leta je omogočil egipčanski upor izkrcanje Angležev. Ti so tudi zamenjali staro turško oblast. Egipt je predstavljal važno postojanko na poti do britanskih posesti na Daljnem vzhodu.

Nekoliko let poprej je bil zgrajen Sueški prekop, s katerim se je skrajšala pot na vzhod. S tem je dobilo Sredozemlje velik pomen. Sueški prekop je finansiral francoski kapital v 1859-1880 letu. V tem podjetju ni bilo ne privatnega, ne državnega angleškega kapitala. Pozneje pa je Velika Britanija kupovala od privatnikov francoske delnice. Kupila jih je tudi od Kediva Ismaila, egipčanskega podkralja, in tako ima danes ona pretežno večino teh delnic. Razumljivo je, da tudi velike dobičke pri izkoriščanju prekopa.

V notranjost Egipta so Angleži uredili upravo in gospodarstvo po svoji zamisli. Uvedli so komando nad egipčansko vojsko, toda vse to v glavnem zaradi Sueškega prekopa in njegovih gospodarskih koristi.

1888 leta so se v Carigradu domenile Nemčija, Avstroogrška, Rusija, Francija, Španija, Italija, Turčija in Holandija, da bo Sueški prekop postal svoboden in vedno odprt trgovskim in vojnim ladjam tudi za časa vojne in to ne glede na narodnost. Prekop mora ostati del egipčanskega ozemlja in Egipt ga mora braniti. Egipčanska suverenost pa je bila fiktivna in tako je stvar ostala v rokah Velike Britanije. 1814 leta je dobil odnos med Veliko Britanijo in Egiptom novo osnovo. Egipt je prišel pod pokroviteljstvo Velike Britanije in tako je že obstoječe stanje v pogledu Sueškega prekopa bilo tudi pravno sankcionirano.

1918 leta, po koncu prve svetovne vojne, se je začela v

Egiptu velika propaganda proti Angležem. 1922 leta je bil formalno odpravljen britanski protektorat in razglašena je bila neodvisnost kraljevine. To pa pod štirimi pogoji: 1. Velika Britanija še nadalje skrbi za varnost zunanjih poti v Egiptu, to se pravi Sueškega prekopa, 2. Zunanje zadeve egipčanskega ozemlja ostanejo v rokah Velike Britanije, 3. Velika Britanija štiti v Egiptu tuje interese in narodne manjšine, 4. Sudan ostane pod britansko-egipčansko upravo, dokler se ne napravi poseben sporazum. To pomeni, da je angleška vojska ostala v Egiptu, zlasti zaradi Sueškega prekopa. Odporniško gibanje pa se je v Egiptu dalje razvijalo in bilo je mnogo burnih dni. Razvijala so se politična nasprotja tudi v samem Egiptu in menjavale so se antibritanske in probritanske vlade. 1936 leta je prišlo med Londonom in Kairo do novega sporazuma. S tem sporazumom je bila razglašena popolna suverenost Egipta; toda po tem sporazumu naj britanska vojska ostane v Egiptu v predelu Sueza nadaljnjih 20 let, dokler Egipt ne bo sposoben, da sam zaščiti to važno prometno žilo. Iz ostalih egipčanskih središč se britanska vojska umakne, v predelu Sueškega prekopa pa lahko ostanejo Angleži do 1956 leta. Njihova posadka lahko šteje 10.000 kopne vojske in 3.400 zračne. Britanska mornarica nima svojih oporišč, toda lahko pristaja v Aleksandriji. Angležem so bile dane velike možnosti za oskrbovanje, za tehnične in administrativne ustanove itd. Za časa druge svetovne vojne, ko so Nemci prodirali proti Kairu, je postal Egipt močna britanska baza in v njem je bilo vse polno vojske, aviacije in mornarice. Po vojni pa se je ponovno sprožilo vprašanje suverenosti in revizije sporazuma iz 1936 leta in s tem v zvezi tudi izpraznitev sueškega predela. V Egiptu so ponovno rastale borbe, ljudstvo je pritiskalo na vlado, zato da bi stvar uredila z Londonom na drugi osnovi. 1946 leta so bila v Londonu pogajanja. Tedaj so Angleži predlagali vojaški sporazum z Egiptom in skupno obrambo Sueza, kar pomeni kompromis, ne pa brezpogojen umik. Sudan pa naj ostane pod britansko-egipčansko skupno upravo. Ker so bila ta pogajanja brezuspešna, so se vlade menjavale in še danes ni nič rešeno.

Ker Egipt ni mogel v Londonu ničesar doseči, se je 1947 leta obrnil na Varnostni svet. Zahteval je, naj se prouči britansko egipčanska pogodba iz leta 1936. Naglašal je, da obstoječe stanje, ki je nastalo na osnovi te pogodbe, predstavlja nevarnost za varnost Egipta in za svetovni mir, da predstavlja nasprotje z listino Združenih narodov, da ga je zato treba ukiniti, ker škodi neodvisnosti in suverenosti Egipta. Varnostni svet ni tedaj sprejel teh egipčanskih argumentov in je njihovo zadevo odložil z dnevnega reda. Sedaj je Egipt ponovno spro-

žil to vprašanje pred glavno skupščino Organizacije združenih narodov. Sklicuje se nato, da lahko sam brani varnost in neodvisnost plovbe po Sueškem prekopu v smislu konvencije iz 1888 leta. Pravi, da prisotnost britanskih čet ogroža nevtralnost prekopa.

Napeti odnos med Egiptom in Veliko Britanijo prihajajo v zadnjem času na razne načine iz ob vseh mogočih priložnostih do izraza. Velika Britanija, noče pošiljati Egiptu orožja in tako vrši pritisk v zvezi z vprašanjem Sueza in Sudana. V Egiptu se o tem mnogo razpravlja in obtožujejo Veliko Britanijo, da v tej težki mednarodni situaciji namenoma slabi Egipt. Pogosto se razširjajo vesti, da bo Egipt nabavljati orožje iz Sovjetske zveze. Razen tega delajo egipčanske oblasti z raznimi administrativnimi ukrepi velike težkoče britanskim ladjam cisternam, ki prevažajo nafto. To je bržkone v zvezi z nafto za Izrael, s katerim se je Egipt vojskoval, a je sedaj v nekem premirju, pa vendar v sovraštvu. Svojo nezadovoljstvo kaže Egipt tudi s tem, da v velikih mednarodnih vprašanjih ne nastopati solidarno z Veliko Britanijo. S tem hoče vplivati tudi na Ameriko, ki bi morala vplivati na Anglijo. To se je najbolj očitovalo v vprašanju Koreje, ko je Varnostni svet glasoval o vojaški intervenciji, Egipt pa je ostal rezerviran, češ da je to vzrok samo v tem, ker se nepravilno in diskriminatorno postopa z njegovo suverenostjo. Egipt se tudi trudi, da bi vplival na ostale arabske dežele, ki naj bi bile ob njegovi strani.

Neposredno pred zasedanjem glavne skupščine Organizacije združenih narodov so bili zopet poskusi, da bi dosegli sporazum. V Kairu je bilo med britanskim veleposlanikom Steversonom in egipčanskim ministrom za zunanje zadeve Salah Ed Din Bejem dvanajst sestankov. Ničesar pa nista dosegla. Reuter je tedaj komentiral, da meri London, da je potrebno ohraniti zaradi stanja obče napetosti v svetu vsaj osnovo ene vojaške baze v predelu Sueza, ki bi se v primeru vojne nevarnosti lahko hitro razvila. Britanska vlada da se ne strinja s svojim prejšnjim mišljenjem, da bi se britanska vojska umaknila na bazo v Kenijo ali Severno Afriko. Egipčanski minister za zunanje zadeve pa je izjavil: «Mi zahtevamo utelešenje naših nacionalnih pravic, popolno in neposredno evakuacijo Egipta in združitve Egipta in Sudana pod egipčansko krono. Zato se bomo tudi borili».

■ Kairu se je pogajal z egipčanskimi vojaškimi predstavniki šef britanskega generalnega štaba feldmaršal Slim. Toda tudi to je bilo brez uspeha.

Britanskoegipčanski spor se odraža v vsej situaciji na Srednjem vzhodu in to ni nič kaj zadovoljivo za politiko velike Britanije in Združenih držav Amerike. Zato da ne bi izgubila svojih pozicij pri Suezu, ima Velika Britanija z arabskimi deželami, ki so pod egipčanskim vplivom, take odnose, ki zanje niso nič kaj povoljni.

Vladni egipčarski organ «Al Misria» takole ocenjuje važnost rešitve egipčanskobritanskega spora:

«Amerika in Velika Britanija bi morali v tem času podvzeti vse, da bi jim bili Arabci prijatelji. Ni pametno, da jih delata nervozne in nezadovoljne še bolj kot so. S tem da bi se zadovoljile nacionalne težnje Egipčanov, se ne bi oslabile, temveč ojačile pozicije zapadnih sil. V primeru sovjetske invazije ne bo sovjetska armada prodrla do Sueza, dokler ne zlomi turški, sirijski, iranski, jordanski, libanonski in palestinski odpor. Arabske dežele morajo biti oborožene, toda ne le te, ki jih imenujemo, temveč tudi Egipt. Smo pacifisti, toda moramo se tudi braniti, zato nam dajte orožje. Mi ga bomo uporabili samo v obrambne namene.»

V Dolnjem domu pa je pred nedavnim neki laburistični poslanec nastopil proti temu, da se Egiptu popušča in da se mu daje orožje, dokler dela neprimlike v sueški bazi, doklen ustavlja ladje cisterne in otežuje ureditev izraelskega vprašanja itd. «Ni potreba braniti usta, ki so pripravljena na ugrize».

V novejšem času se Amerika trudi s svojim vplivom v Londonu in v Kairu, kako bi se našla osnova za kompromis. Egipčanski minister za zunanje zadeve je razpravljal z Achesonom, Amerika se trudi, da bi ustvarila obrambno zvezo med Washingtonom, Londonom in Kairom. Jamčila bi Egiptu umik britanskih čet iz področja Sueza, čim bi se resno zaostrila mednarodna situacija. Mnogo ji je do tega, da naveže arabske dežele in zato si ne želi nezadovoljstvo Egipta. Med Združenimi narodi naj bodo arabske dežele čim manj nevtralne. Teh je deset in ni vseeno, kako se bodo držale.

IVE MIHOVILOVIČ

(Po Vijesniku)

Gospodarski položaj vzhodnoevropskih držav in Sovjetska zveza

Odkar je bil ustanovljen Svet za medsebojno gospodarsko pomoč, so gospodarski odnosi med ZSSR in vzhodnoevropskimi državami res ubraši novo pot. Toda ne po svojih oblikah, riti po značaju, marveč, izključno po krepitvi pritiska ZSSR v smeri gospodarske podreditve teh držav. Zunanja trgovina med temi državami in ZSSR je začela naglo naraščati ter pri tem spreminjati tudi svojo strukturo, medtem ko je zaževala njihova menjava z drugimi državami na čedalje večje težave. Hkrati so začeli govoriti tudi o vsklajenju gospodarskih planov teh držav z ZSSR in razširjenju gospodarskega »sodelovanja« med njimi. S tem se je začel proces, ki je šel doslej v smeri uvajanja kontrole nad zunanjo trgovino teh držav, razširjati in poglobljati, da bi pod pretvezo »koordinacije« planov in »skupnega sodelovanja« zajel vso gospodarsko strukturo teh držav. Vzporedno s tem so šle tudi nove in popolnejše oblike politične podreditve. Glavni cilj vsega tega je bil, da bi gospodarstva teh držav kar najbolj in popolneje služila koristim sovjetske ekonomike, da bi le-ta prek njih reševala nekatera svoja protislovja in jih hkrati izkoriščala za razširjenje baze svoje dejavnosti kot temelja in izhodišča za politično podrejanje na splošno. V tem oziru izpolnjuje Svet za medsebojno gospodarsko pomoč vlogo centralnega organa, prek katerega se praktično uresničujejo vsi račti glede gospodarske podreditve teh držav.

Zanimivo je, da se voditeljem ZSSR še vedno ne zdi dovolj sedanja podrejenost zunanje trgovine teh držav in da si zadnje čase prizadevajo, da bi jih gospodarsko čimbolj izolirali od drugih držav. Odločna težnja v tej smeri, vsiljena v začetku leta 1949, je povzročila v teh državah velike gospodarske težave, ki so se še povečale zaradi njihove vključitve v gospodarsko blokado Jugoslavije. Težave, ki so nastale zaradi tega v teh državah, so izkoristili voditelji ZSSR, da so še bolj pritiskali nanje in poudarili pri tem svoj skrajni cilj »osvoboditi njihova gospodarstva vpliva kapitalističnih trgov«.

Zato predvideva Poljska v revidiranem šestletnem planu, da bo imela leta 1955 68 odst. menjave z ZSSR in drugimi informbirojevskimi državami. Ta odstotek ima za minimalen in poudarja, da bi rada dosegla odstotek, ki bi znašal nad 70 odst. (v obdobju 1949-1955 naj bi se njen zunanjetrgovinski promet povečal za 40 odst., samo z ZSSR pa za 138 odst.).

Zato zadevata Češkoslovaška in Madžarska na čedalje

večje težave v trgovini z drugimi državami, zato je njuno preskrbovanje s surovinami in investicijskimi dobrinami zelo otežkočeno in povzroča velike motnje, ki jih hočejo odstraniti tako, da bi obe državi še bolj izolirali od tujih trgov in da bi opustili industrijske panoge, ki temelje na tujih surovinah. Tako se čedalje bolj zaostruje proces, da si ZSSR čedalje bolj podreja zunanjo trgovino vzhodnoevropskih držav.

Kontrola zunanje trgovine kake države po drugi državi, zlasti, če je le-ta vodilna, je eder izmed najučinkovitejših pripomočkov za gospodarsko podrežitev. Prav ta kontrola je izhodišče za popolno podrežitev, za uničenje neodvisnosti in suverenosti, za podjarmljenje. Sistem in metode, ki jih uveljavlja ZSSR v vsiljevanju te kontrole, v celoti potrjujejo njene izkoriščevalske in hegemonistične cilje. Revija »Boljševik« (št. 6.) je letos v marcu pisala o tem, kako se vrši menjava med ZSSR in temi državami po cenah, ki zagotavljajo njeno ekvivalentnost. V resnici pa ni tako. »Zahranilni obhod« z dne 5. maja 1950 govori, nasprotno, o tem, da se določajo cene po najnižjih cenah na odločilnih svetovnih trgih itd. Sistema cen, prek katerega izkorišča ZSSR nerazvite države, torej niso opustili. Prav tako pa niso opustili nobene izmed preizkušenih metod kar najcenejšega kupovanja in kar najdražjega prodajanja, oziroma metod pritiska, diktiranja, izsiljevanja. Od tod tudi čedalje večje gospodarske težave v teh državah, ki lahko v takšnih pogojih povečajo izvoz v ZSSR samo tako, da silno pade življenjski standard njihovih delovnih množic.

Ena izmed metod izžemanja teh držav — da ne omenjamo drugih, dobro znanih metod, kakor so mešane družbe itd. — je v tem, da sklepa ZSSR z njimi posebne pogodbe o pošiljanju surovin v predelavo in izvozu izdelkov iz teh surovin v ZSSR. Ta praksa je zelo razširjena, najbolj pa je razširjena v državah, v katerih so čisto sovjetske in mešane družbe. Pogodbeno določeni pogoji o predelovanju in dobavi izdelkov so tako težki, da je njihovo izpolnjevanje veliko breme, da terja žrtve v obliki dodajanja kvalitetnih surovin in materiala, ki ga uvažajo iz drugih držav. To je med drugim tudi cena, ki jo plačujejo za svoje preskrbovanje s surovinami iz ZSSR. Tako je ZSSR razširila bazo svoje proizvodnje in hkrati zožila možnost vzhodnoevropskih držav na sektorju proizvodnje ter zunanje trgovine na splošno. To proizvodnjo, kakor tudi sploh izpolnjevanje vseh pogodb z ZSSR, kontrolirajo posebni organi so-

vjetskih podjetij — inšpektorji. Zato ima ta vrsta proizvodnje prvenstvo v vsakem oziru (surovine, delovna sila, devize za plačevanje uvoza z Zahoda itd.). Prek tako razvite menjave in kontrole zunanje trgovine vsiljuje ZSSR smer in vrsto proizvodnje ter vpliva na gospodarsko strukturo teh držav in na razvijanje proizvodjalnih sil ne s stališča njihove gospodarske graditve, marveč s stališča potreb sovjetske ekonomike. Kontrolo nad zunanjo trgovino je zmeraj spremljala kontrola nad proizvodnjo na splošno, to pa pomeni kontrolo nad celotnim gospodarstvom. Pot, po kateri je to šlo, izkoriščevalske in hegemonistične metode, ki jih uporabljajo, govore očitno, da tu ne gre za noben proces združevanja — logičen in naraven — marveč za proces podrejanja.

V uvodu k šestletnemu planu Poljske je ugotovljeno, da so ga lahko sestavili samo zaradi gospodarskega sodelovanja z ZSSR. Tudi gospodarski plani drugih vzhodnoevropskih držav so posledica njihove odvisnosti in podrejenosti ZSSR. Ta odvisnost se je pokazala zlasti v močnem pritisku na te države, da bi temeljito spremerile svoje pláne, čeprav sprejete v pogojih gospodarske neodvisnosti. Poljska je morala planirati povečanje proizvodnje v šestletnem obdobju na 158,3% nasproti 85-95%, kolikor je bilo predvideno v prvotnem planu. Težišče povečanja proizvodnje je na strojih, jeklu, premogu in električni energiji, oziroma na razširjenju surovin-ske baze in vzpostavitvi surovin-ske baze v državi za vojno industrijo. Madžarska je morala predvideti investicije 50,9 milijard goldinarjev nasproti prvotno predvidenim investicijam, ki naj bi znašale 35 milijard goldinarjev. Tudi Madžarska je morala predvideti razširjenje surovin-ske baze (med drugim tudi bomba-ža). V istem smislu je bila vsiljena revizija plana tudi Češkoslovaški, ki ima med vzhodnoevropskimi državami razmeroma najmanj surovin. Bolgarija in Romunija sta orientirani izključno na proizvodnjo surovin.

Vse te spremembe v planih, način, kako jih vsiljujejo in uve-ljavljajo, močnejše, ki jih povzročajo v vzhodnoevropskih državah, razlogi, s katerimi pojasnjujejo njihovo potrebnost in pogojenost, vse to za delovne ljudi teh držav ni sprejemljivo. Delovni ljudje čedalje očitneje vidijo velikansko razliko med razlogi, s katerimi jih skušajo satelitski voditelji prepričati, da so te spremembe po-trebne in te močnejše nujne, in resničnimi razlogi.

Na nedavnem plenumu CK Združene delavske partije Poljske so govorili o razlogih, ki so narekovali spremembo šestletnega plana, povečanje razvojnega tempa itd. Hkrati so navajali takšne težave na sektorju zunanje trgovine in proizvodnje, ki bi prej

opravičevale nekakšno rebalansiranje navzdol ob dolžnem upo-števanju specifičnih razvojnih pogojev. Bila je tudi očitna ne-skladnost med temi težavami in trditvami, da so vsi objektivni in subjektivni pogoji, da se obseg šestletnega plana poveča, kakor tudi da je z menjavo z ZSSR zagotovljena preskrba Poljske s su-rovinami in investicijsko opremo itd.. Če so govorili o posebnih težavah pri uravnoteženju trgovinske bilance, pomeni, to, da zu-nanja trgovina predvsem z ZSSR ne gre tako gladko. Zunanja trgovina terja v takih razmerah velike žrtve, terja žrtvovanje de-la življenjskega standarda, zunanja trgovina v takih razmerah sama nasprotuje enemu izmed osnovnih načel socialistične gradit-ve, načelu dvigovanja življenjskega standarda.

To najbolje dokazuje primer, o katerem govori poljski tisk, namreč primer, ko so se poljski voditelji zapletali v pojasnjeva-nju naraščanja življenjskega standarda. V tem pojasnjevanju se govori neke o povečanju proizvodnje osnovnih potrošnih dobrin, da bi se dvignil življenjski standard. Če spravimo to v zvezo s odstotki zboljšanja življenjskega standarda, ki jih navajajo pozne, je, vidimo, da je največji del proizvodnje namenjen izvozu v ZSSR. Razlika, ki ostane za notranji trg, nikakor ne gre za zbolj-šanje življenjskega standarda, ker se je medtem povečalo število prebivalcev.

Da bi ustregla zahtevam ZSSR, je morala Madžarska seči na življenjskem standardu delovnih ljudi. Delavski razred je razgla-sila za razsipreža, ki ne upošteva svoje prihodnosti. Zato se je morala vlada te države povrniti k sistemu nakaznic za preskrbo z osnovnimi proizvodi. Potem je izdala naredbo o preprečevanju vrst pred prodajalnami itd.. Kako pa se je položaj v resnici po-slabšal, nam pove širina akcije proti špekulantom, za katere so bila razglašena tudi mnoga državna gospodarska podjetja, to nam povedo priprave na procese itd.. Propaganda pojasnjuje padeč življenjskega standarda s špekulacijo (pri tem pa ne pojasni, za-kaj se je prav špekulacija pojavila neposredno po Vargovih nasvetih in odkritih izpadih madžarskih voditeljev proti visoke-mu življenjskemu standardu) in sredstva za boj proti temu vidi v sodnih obravnavah.

Vprašanje življenjskega standarda je postalo v vzhodnoevrops-kih državah osrednje vprašanje, ob katerem nastajajo čedalje večja nasprotja med voditelji, to se pravi tistimi, ki slepo poslu-šajo in uveljavljajo direktive Informbiroja, ter delovnimi množi-cami, ki čutijo na svojih ramenih, kaj pomeni, če država izgubi neodvisnost in suverenost, in ki vidijo, da tu ne gre za napore in žrtve za zgraditev socializma, marveč za breme, ki ga je vsilila ZSSR s povečanim izkoriščanjem.

M. VELJIC

LAKE SUCCESS IN DALJNI VZHOD

Lake Success in Daljni vzhod sta že več mesecev glavni koščenci svetovnih dogodkov. Medtem ko se zemeljska obla mirno vrti okrog svoje osi v tempu štiriindvajsetih ur enkrat, se vrte politični dogodki v spremenljivem tempu okrog teh dveh svojih tečajev, ki sta orientacijski točki, da se človek znajde v mednarodni politiki.

V Lake Successu in na Daljnem vzhodu so bili Združeni narodi pred težavno preizkušnjo. Tempo dogodkov je bil v določeni trenutki tako pospešen, da je imel malone ves svet zelo neprijeten občutek, da se bližamo prelomu. Nevarnost pa ni bila samo v tem, da je bila zaostrenost v odnosih večja, kakor kdaj koli doslej po vojni, marveč še bolj v tem, da je stala Organizacija Združenih narodov na razpotju. Pred njo sta se odpirali dve poti: podrediti se sili in izvršenim dejstvom, to se pravi pot, ki je privedla do degeneracije Društva narodov, in pot, ki je bila začrtana že v San Franciscu: kolektivna obramba miru z vsemi pripomočki in po vsej sili.

Združeni narodi so izbrali pot v duhu San Franciscu in Ustanovne listine ter tako ohranili svoje v svetu in svojo bodočo vlogo v mednarodnih dogodkih. To je seveda sumarna ocena vrste zadnjih akcij ZN in ne upošteva posameznih konkretnih ukrepov in korakov, ki zaslužijo resno kritiko in ki izdatno zmanjšujejo pozitivno vlogo Združenih narodov v tem letu.

Ne smemo pozabljati, da če bi Združeni narodi zdrknili na raven pasivnega opazovalca, kakor je bilo Društvo narodov, bi to pomenilo praktičen konec Združenih narodov. To bi privedlo do ustanovitve dveh blokov, med katerima bi ostal kontakt samo tam, kjer se križajo koristi; to bi bila pot v vojno.

Ceprav je bilo možno, ni verjetno, da bi se spopad na Koreji neposredno razvil v svetovno vojno, očitno pa je, da bi zlom Združenih narodov pod težo korejskih dogodkov na stečaj odprl vrata v novo svetovno vojno.

Ko so Združeni narodi tako v najvažnejšem trenutku v povojnem obdobju izpolnili svojo poglavitno dolžnost, jih je čakala naloga, da kar najizdatneje odstranijo tiste pomanjkljivosti, ki so bile značilne za njihovo akcijo v zvezi z dogodki na Koreji in da store na temelju teh izkušenj sklepe, ki bodo v prihodnje garantirali najučinkovitejšo in najbolj konstruktivno akcijo v vsaki situaciji.

Ce presojamo dosežanje delo Generalne skupščine v tej luči, bomo videli, da zadevata v bistvu dve težnji druga ob drugo. Prva je na liniji maksimalne aktivizacije vseh včlanjenih držav in krepitev materialnih sil, ki bodo podprle njihove sklepe. Druga, težnja, katere nosilec je ZSSR, je v tem, da se kar najbolj otežkoči kolektivna akcija Združenih narodov oziroma da se postavi na njeno mesto nekakšen skrbniški komite nad mladoletnimi narodi. Skrbniki bi bile po tem načrtu velesile (pet), medtem ko bi se vse druge države spremenile v mladoletne otroke.

Združeni narodi so zavrnili ta poskus, da bi prenesli sovjetsko metodo reševanja političnih vprašanj, ki pravzaprav ni nič drugega, kakor vnašanje sistema privilegijev in vsiljevanja lastne volje drugim, sistem, ki se je tako očitno pokazal v poskusih, da bi jugoslovanskim narodom iztrgali težko priborjeno neodvisnost.

Toda ta poskus sovjetske diplomacije na Generalni skupšči-

ni zaslužij posebne pozornosti v luči sedanjega položaja in v luči izkušenj iz nedavne minulosti.

Sovjetska vlada, ki je pahnila korejski narod v grozote krvavega oboroženega spopada na temelju vseskozi napačne cenitve reakcije, ki jo bo ta pustolovščina sprožila v svetu, je doživela hudo politični poraz in njen ugled je trpel. Poskus, da bi na konkretnem sektorju uresničila svoj ekspanzionistični program z izvršenim dejstvom, hkrati pa bojkotirala Združene narode, se ni posrečil. Predstavnik ZSSR se je moral vrniti v Varnostni svet. Namesto da bi triumfirali nad Združenimi narodi, so prišli ruski krmarji do svoje Canosse.

Na tej neodkritosrčnosti in dvoličnosti do Združenih narodov in izkoriščanju Ustanovne listine kot pripomočka za demagoške izpade in advokatske akrobacije Višinskega temelji ponovni sovjetski predlog o tako imenovanem paktu petih velesil. Tu je treba poudariti ponovni sovjetski predlog o paktu petih velesil. Ta pakt ne le da je že bil na dnevnem redu Generalne skupščine in da so ga znova privlekli iz arhiva, marveč vsebuje osnovno koncepcijo mednarodnega sodelovanja moskovskih oblastnikov.

Od Teherana prek Jalte do Potsdama so videli Rusi v medsebojnem mešetarnjenju med velesilami bistvo mednarodnih odnosov, da ne zlorabimo besede sodelovanje. Toda medtem ko je bila takšna metoda reševanja tekočih vprašanj med vojno razumljiva ter kot nujno zlo potrebna in koristna kljub vsem škodljivim posledicam v posameznih konkretnih primerih, je kot trajna metoda reševanja mednarodnih vprašanj povsem nesprejemljiva in nevarna.

Organizacija Združenih narodov je bila ustanovljena prav zato, da bi prešli po končani vojni iz ozkega okvira vojnih konferenc na široko mednarodno sodelovanje. Se več, praksa je pokazala, da so morala priti pred Združene narode tudi nekatera izmed tistih vprašanj, ki so bila prepuščena velesilam, da bi jih rešile, kakor na primer vprašanje Koreje, bivših italijanskih kolonij itd.

To, da je nastopila sovjetska delegacija na tem zasedanju z osnutkom pakta velesil, potem ko je poskusila z bojkotom Združenih narodov ter sprožila v podporo sodelovanje. Se več, praksa je pokazala, da so morala priti pred Združene narode tudi nekatera izmed tistih vprašanj, ki so bila prepuščena velesilam, da bi jih rešile, kakor na primer vprašanje Koreje, bivših italijanskih kolonij itd.

Treba je pričakovati, da bo ostala Generalna skupščina do konca obravnavanja posameznih točk dnevnega reda dosledna liniji krepitev Organizacije in da jo bo tako usposobila, da bo odigrala svojo zgodovinsko vlogo.

Na drugi strani pa čaka Združene narode še težavnejša naloga na Koreji in na Daljnem vzhodu sploh. Razna znamenja in zadnje vesti kažejo, da bo terjalo vprašanje Daljnega vzhoda zelo mnogo državniške modrosti in razumevanja teženj azijskih narodov. Ni dvoma, da bodo lahko Združeni narodi preizkusili uspehe letošnjega zasedanja v praksi prav na tem področju. Praksa Združenih narodov bo morala na Daljnem vzhodu potrditi teorijo in načela, ki jih kujejo v Lake Successu. Samo popolno vskladenje teorije in prakse bo rodilo tisti popolni uspeh aktivnosti. Združenih narodov, ki ne bo samo v reševanju avtoritete Organizacije v enem samem konkretnem primeru, marveč v trajni utrditvi svetovnega miru.